

УДК 277

Л. М. Чирич

*Дніпропетровський національний історичний музей
ім. Д. І. Яворницького*

**ІСТОРІЯ ФУТБОЛУ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ.
ФУТБОЛЬНА КОМАНДА «ДНІПРО»
(ПОЧАТОК ХХ ст. – 2012 р.)
(за матеріалами музейної збірки)**

За матеріалами музейної колекції зроблено історичний огляд розвитку футболу в Катеринославі та на Дніпропетровщині, висвітлено історію дніпропетровської футбольної команди «Дніпро» як однієї з кращих у СРСР 1970–1980 рр.

Ключові слова: футбол, футбольна команда «Дніпро», музейна колекція.

По материалам музейной коллекции сделан исторический обзор развития футбола в Екатеринославе и на Днепропетровщине, освещена история днепропетровской футбольной команды «Днепр» как одной из лучших в СССР 1970–1980 гг.

Ключевые слова: футбол, футбольная команда «Днепр», музейная коллекция.

At the museum collection materials made historical overview of the development of football in Katerynoslav and in Dniepropetrovsk, Dniepropetrovsk reflects the history of football team “Dniepro” as one of the best soccer teams of the USSR 1970–1980 years.

Key words: football, football team “Dniepro”, museum collection.

Колекція Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького про розвиток спорту краю вміщує документи, фотографії, нагороди, особисті речі спортивних товариств, видатних спортсменів Дніпропетровщини – чемпіонів, призерів Олімпійських ігор (1952–2012), чемпіонатів світу, Європи тощо. Особливе місце в цій колекції належить музейним предметам – історичним джерелам, що висвітлюють факти зародження й розвитку футболу в Катеринославі та на Дніпропетровщині. Це фотографії перших футболістів Катеринослащини, футбольних команд, футбольних полів, матчів 1911–2011 рр. Велика група матеріалів при-

свячена Катеринославській футбольній команді «БРІТ» («Брянський робітничий індустріальний технікум»), що стояла у витоків сучасної футбольної команди «Дніпро». Серед музейних предметів наявні фотографії команди в різні роки, матчів, програм, афіш футбольних матчів, спортивні плакати.

Футбол – це одна з найстародавніх спортивних ігор. Історики знайшли в старовинних фоліантах підтвердження того, що в «ножний м'яч» грали в Китаї дві тисячі років тому (були знайдені малюнки). В археологічному музеї Афін зберігається оригінал амфори із зображенням юнака, який жонглює м'ячем і утримує його на підійнятому коліні. В Єгипті при розкопках гробниць фараонів виявлено м'ячі, виготовлені з великою майстерністю. Родоначальниками офіційної спортивної гри в футбол є англійці, які визначили правила цієї гри. Це зробили члени футбольного клубу Кембриджського університету. Разом із футболістами Лондона 26 жовтня 1863 р. був створений футбольний альянс під назвою «Футбольна асоціація». Цей день вважають днем народження сучасного футболу. Цікаві факти: суддя вперше використав свисток у 1890 р. У 1891 р. за ініціативою ірландців стали призначатися пенальті – 11-метрові удари за порушення правил у межах штрафного майданчика. Перший міжнародний матч відбувся в Англії в 1872 р. – збірна Англії провела зустріч із шотландцями. У 1904 р. була створена Міжнародна Федерація футболу (ФІФА), одна з найбільших міжнародних організацій, яка кожні 4 роки здійснює підготовку чемпіонатів світу; футболісти беруть участь в Олімпійських іграх [4].

У Катеринославі про футбол заговорили в 1911 р. Саме у травні того року ентузіасти гімнастичного товариства «Сокіл» Другого реального училища спорудили спеціальний майданчик із футбольним полем, із дерев'яними трибунами для глядачів, роздягальні (дерев'яні сарайчики), будку-касу і т. ін. Усе було обнесено огорожею. Через місяць у журналі «Русский спорт» з'явилася стаття під заголовком «Футбол в Екатеринославе». У ній розповідалося про те, що майданчик товариства «Сокіл» з кожним днем приваблює все більше й більше любителів поганяти м'яч. На цьому майданчику проводилися перші матчі між міськими командами, кількість яких зростала з кожним місяцем. Подібні ігри привертали увагу і глядачів, і незабаром за вхід стали збирати кошти. Перша спроба провести турнір була зроблена в 1914 р., але керівництво «Сокола» не впоралося з його організацією – і змагання, хоча і почалося, було зірване. Тоді в Катеринославі вже було збудовано два футбольних

поля – на Соборній площі перед будинком 1-ї чоловічої гімназії (1913); у 1914 р. з'явився третій спортивний майданчик із футбольним полем – він належав Олександрівському металургійному заводу Брянського товариства (скоріше за все, знаходився при Брянській робітничій школі). Цей факт свідчить про те, що в футбол на металургійному заводі ім. Г. І. Петровського почали грати в рік початку Першої світової війни [6]. У спортивній колекції музею зберігаються фотографії футболістів Катеринослава, збірних футбольних команд міста, першого футбольного поля, матчів 1918, 1930-х рр. (Фонди ДНІМ, НВ 13331-13450).

Перший чемпіонат міста відбувся в Катеринославі влітку 1915 р. у двох групах – класів «А» і «Б». Стартовий матч провели команди «Алькор» і «Тритон». У серпні 1915 р. на стадіоні «Сокіл» відбувся перший міжміський матч – «Алькор» виграв у Новомосковського «Націоналя» з рахунком 8:0. У музейній колекції зберігаються фотографії цих подій, а також фотографія збірної команди Катеринослава з футболу 1916 р., яка брала участь у турнірі чотирьох міст у Харкові (НВ-13450). На півфіналі катеринославська збірна програла футбольній команді Харкова, а в матчі за 3-тє місце одержала перемогу над ростовчанами з рахунком 5:0.

Усього в Катеринославі на 1916 р. було 9 футбольних команд: «Алькор», «Тритон», «Стадіон», «Штандарт», «Баллада», «Ривьера», «Оріон», «Вега» і «Задніпров'є». Тоді ж була створена футбольна ліга «КФЛ», першими членами якої стали ці 9 команд, а кращою з них команда «Алькор» – чемпіон міста 1916–1918 рр. У 1916 р. в Катеринославі була створена футбольна ліга середніх навчальних закладів. У чемпіонаті міста брали участь 6 училищ, 3 технікуми і 2 гімназії. До ліги входили Технічне і Реальне училища, які готували фахівців для Олександрівського металургійного заводу. У 1918 р. ці два заклади об'єднуються в БРІТ (Брянський робітничий індустріальний технікум). У музейній спортивній колекції зберігаються фотографії футбольних команд Катеринослава 1920-х, 1930-х рр.: футбольної команди БРІТ (1918), «Сталь», «Металург» (1925, 1937, 1950-х рр.), фотографії команди «Стадіон» 1918 р., збірних команд із футболу Катеринослава 1920-х рр., «Динамо», «Спартак», футбольної команди Дніпропетровського заводу ім. Комінтерну (1930–1940), яка була однією з провідних команд у першості міста Дніпропетровська [6]. У цій команді грав слюсар дренального відділення лудильно-оцинкувального цеху заводу Ананій Петрович Соколов (1911–2012). Невисокий на зріст, він у високому стрибку

майстерно виборював м'яч у супротивника. У роки Великої Вітчизняної війни здобув звання кавалера орденів Слави трьох ступенів. У колекції музею зберігається унікальна фотографія футбольної команди заводу ім. Комінтерну 1930-х рр. (НВ 13341), серед футболістів є і Ананій Соколов.

У 1925 р. футбольна команда БРІТ була перейменована у футбольну команду «Петровець», яка представляла металургійний завод ім. Г. І. Петровського. У 1936 р. до футбольної команди увійшли футболісти команди «Сталь» Дніпропетровського трубопрокатного заводу ім. Леніна, і команда «Петровець» здобула назву «Сталь», розпочавши брати участь у Чемпіонаті СРСР і Кубку країни. У 1928 р. стадіон «Сокіл» було закрито, але через кілька місяців у міському саду (нині парк ім. Лазаря Глоби) урочисто відкрили стадіон «Сталь». В експозиції спортивної виставки, створеної в музеї до Євро-2012, були представлені фотографії футбольної команди «Сталь» різних років (НВ 13337-13339).

У 30-ті рр. ХХ ст. в Дніпропетровську було розпочато будівництво нового стадіону. Відкрили його в 1940 р. Це стадіон «Сталь», побудований на місці колишнього цвинтаря міста Дніпропетровська. Наприкінці вулиці Воскресенської стояла Воскресенська церква. Її було знесено за комуністичного режиму. З 1946 р. на цьому місці – стадіон «Металург» [1].

Після Великої Вітчизняної війни (1941–1945) у 1949 р. команда «Сталь» була перейменована в «Металург» (до 1962 р.). У 1950 р., унаслідок скорочення класу «Б», команду виключили з Чемпіонату, і до 1953 р. «Металург» був аматорським клубом. У 1953 р. команда знову ввійшла до класу «Б» і в Чемпіонаті СРСР посіла 9-те місце. У 1953 р. в команду прийшов новий голкіпер Володимир Маслаченко (1937–2010). Народився він у Кривому Розі, грав у криворізькому «Спартаку»; з 1953 по 1956 р. – талановитий воротар дніпропетровської футбольної команди «Металург»; з 1956 р. грав у московських командах «Локомотив», «Спартак», у збірній команді СРСР. Після завершення спортивної кар'єри став одним із кращих телекоментаторів футбольних матчів у СРСР. У фондовій колекції зберігається фотографія команди «Металург» 1953 р.

Під назвою «Дніпро» футбольна команда виступає з 1962 р., представляючи Дніпропетровський машинобудівний завод. Тренером команди став С. Холодков. І вже в 1963 р. «Дніпро» переводять до класу «А» Чемпіонату СРСР. У Дніпропетровську в 1962 р. було відкрито новий стадіон «Метеор» спортивного клубу «Метеор», на

якому почали тренуватися футболісти «Дніпра». Тренером команди став заслужений тренер України, майстер спорту А. Зубрицький. У 1963–1965 рр. «Дніпро» посідав 8-ме місце в Чемпіонаті СРСР. У 1967 р. під керівництвом Л. Родоса команда зайняла 4-те місце в другій підгрупі другої групи класу «А». 1968 рік був переламним в історії «Дніпра»: у тренерський штаб прийшов Валерій Лобановський, талановитий 29-річний тренер. Тоді команда зайняла 3-тє місце в другій групі другої підгрупи класу «А». І вже в 1969 р. «Дніпро» посідав перше місце в третій групі другої підгрупи класу «А». Дебютний 1972 рік у вищій лізі в історії «Дніпра» розпочав нову еру становлення команди. Того року команда посіла 6-те місце в Чемпіонаті СРСР.

У наступні роки «Дніпро» тримався стабільно в середині турнірної таблиці. Але в 1978 р. команда почала втрачати свої позиції і вийшла з вищої ліги. У 1973 р. клуб залишив Валерій Лобановський, перейшовши до київського «Динамо»: протягом 5 років роботи в «Дніпрі» він підняв команду на небачену висоту. У музейній колекції є фото команди 1970-х рр., тренера Валерія Михайловича Лобановського, золота медаль «Дніпра» за вихід до вищої ліги 1971 р., пам'ятна медаль «35 років виходу до вищої ліги». Після того як Лобановський перейшов до київського «Динамо», «Дніпро» ще 5 років протримався у вищій лізі. У 1978 р., після ряду поразок, команда залишила лігу найсильніших футбольних команд. Повернувся «Дніпро» до Вищої ліги через два роки, у 1980-му. Тоді у важкій боротьбі з харківським «Металістом» команда посіла 2-ге місце і слідом за сімферопольською «Таврією» піднялася на сходинку вище.

Новими тренерами команди стали Володимир Ємець та Геннадій Жиздик. Вони створили нову команду з гравцями чемпіонського призову – вихованцями міської футбольної школи «Дніпро» (тренер Ветрогонов) – Володимиром Лютим, Геннадієм Литовченком, Олегом Протасовим, яка 6 вересня 1983 р. в матчі з московським «Спартаком» здобула гучну перемогу. У музейній колекції зберігаються матеріали про діяльність заслуженого тренера дитячої футбольної школи «Дніпро-75» Ігоря Леонтьовича Ветрогонова – дипломи, спортивні нагороди, фотографії, золота медаль чемпіона СРСР, медалі, кубки, значки, вимпели «Дніпра», футбольні м'ячі з автографами футболістів 1983, 2011 рр., матеріали про талановитих тренерів «Дніпра» Володимира Олександровича Емця (1937–1987), Геннадія Афанасійовича Жиздика (1927–1991), Євгена

Мефодійовича Кучеревського (1941–2006) – дипломи, медалі, фотографії, особисті речі.

Ігор Леонтійович Ветрогонов – один із кращих дитячих тренерів України, заслужений тренер України. Народився в 1937 р. в Дніпропетровську, випускник Київського інституту фізичної культури, грав у футбольних командах «Машиностроитель» (Дніпропетровськ), «Фрунзенець» (Суми). З 1963 р. – тренер. З 1975 по 1985 р. – тренер, викладач спортивної дитячо-юнацької школи «Дніпро-75», виховав кращих футболістів світу – Олега Протасова, Геннадія Литовченка, Андрія Полуніна, Костянтина Єременка, Валентина Полтавця та ін. [2]. У 2011 р., після смерті дитячого тренера, у місті був заснований Всеукраїнський турнір пам'яті Ігоря Ветрогонова (1937–2011).

У фондах музею зберігаються комплекси матеріалів, що розповідають про діяльність заслужених тренерів України Володимира Олександровича Ємця і Геннадія Афанасійовича Жиздика: дипломи, фотографії, медалі. Окремий комплекс – матеріали про Євгена Мефодійовича Кучеревського, головного тренера «Дніпра» з 1987 по 1993 р., який привів команду до перемоги в чемпіонаті СРСР 1988 р. і до здобуття Кубка СРСР у 1989 р. Двічі його вихованці ставали срібними призерами чемпіонату СРСР. Під його керівництвом команда вийшла у чверть фіналу Кубка Європейських чемпіонів. Євген Мефодійович – заслужений тренер СРСР і України, нагороджений медаллю «За трудовое отличие». А ще в комплексі – медалі, фотографії, диплом ЦК ВЛКСМ «За спортивну доблесть», особисті речі майстра. У 1992 р. Євген Кучеревський очолював туніську команду, потім працював у Москві. У 2001 р. знов повернувся головним тренером «Дніпра». 2006 р. трагічно загинув.

Володимир Олександрович Ємець (3 квітня 1937 р., м. Нікополь – 9 листопада 1987 р.) народився в робітничій сім'ї, з дитинства захоплювався футболом. У 1950-ті рр. грав у дніпропетровської команді «Металург», потім був запрошений до київського «Динамо». Але треба було отримувати освіту, і він вступив до Нікопольського металургійного технікуму, після закінчення якого працював вальцювальником на Нікопольському трубному заводі. Та перемогла любов до футболу. Володимир закінчив Київський інститут фізкультури і спорту, працював тренером у Нікопольському спортивному клубі «Трубник», потім був запрошений до міжколгоспного спортивного клубу «Колос» разом із дитячим тренером Геннадієм Афанасійовичем Жиздиком очолити футбольну команду «Колос».

У 1980 р. В. О. Ємець і Г. А. Жиздик були призначені на посаду головного тренера і начальника футбольної команди «Дніпро», яка дякуючи їх зусиллям стала кращою футбольною командою СРСР. Володимир Ємець був імпульсивним і важким у спілкуванні на перший погляд. Але це була людина дуже цікава, своїми байками могла потішити будь-яку компанію, проста й відкрита чи то для секретаря обкому, чи то шофера клубного автобуса. Педагог і тренер від Бога, Володимир Ємець зробив неможливе: зібрав гравців із різних команд і вже через два сезони разом із ними здобув золоті медалі Чемпіонату СРСР. У 1986 р. він залишив «Дніпро», став тренером Кишинівської команди «Ністру». Помер 9 листопада 1987 р. під час матчу «Ністра» – «Кубань».

Геннадій Афанасійович Жиздик (1927–1991) народився в місті Хмельницьку. Коли розпочалась Велика Вітчизняна війна, Геннадію було 15 років. Він додав два роки і вступив до танкового училища, здобув офіцерське звання, воював у танковій частині. За мужність та відвагу в боях був нагороджений орденами Червоної Зірки і Вітчизняної війни 1-го ступеня. У бою був важко поранений, втратив руку. Повернувся до Хмельницька, вступив до футбольної команди «Динамо» і назавжди пов'язав своє життя з футболом. Незабаром родина Жиздика переїхала до Нікополя. Там Геннадій став працювати на Нікопольському південно-трубному заводі тренером дитячої футбольної команди. У 1972 р. став головою футбольної команди «Колос». За багаторічну активну діяльність із розвитку фізкультурного руху на селі Жиздика було відзначено урядовими нагородами – медаллю «За трудове отличие», грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1980). Працював начальником команди «Дніпро» після уходу Ємця до 1988 р. Помер у 1991 р.

Неможливо забути день перемоги «Дніпра» – першої великої перемоги команди. Це сталося 6 листопада 1983 р. У Дніпропетровську було вивішено багато плакатів, гасел на підтримку команди із закликом вибороти звання чемпіона. У приміщенні міського ринку «Озерка» до стелі було підвішено величезного м'яча зі словами підтримки на адресу команди. Московський «Спартак» приїхав у Дніпропетровськ після гучної перемоги в 1/6 фіналу Кубка УЄФА, що відбувся в Бірмінгемі (Англія), над Астон Віллоу з рахунком 2:1.

Головний тренер «Дніпра» Володимир Ємець виставив націлений на атаку склад: С. Краковського, П. Кутузова, А. Ділая, С. Пучкова, А. Лисенка, В. Багмута, В. Кузнецова, Г. Литовченка, В. Устим-

чика, О. Протасова, О. Тарана. У нападі було зроблено ставку на результативних форвардів Олега Тарана і Олега Протасова.

Старший тренер «Спартака» К. Бесков також виставив найсильніший склад команди: Рената Дасаєва, В. Базулева, Ю. Гаврилова, Ф. Черенкова, С. Родіонова та ін.

«Дніпро» вперше у своїй історії став чемпіоном СРСР. До цього вищим його досягненням був вихід в 1/2 фіналу (1954, 1973, 1976 і 1983). У сезоні 1983 р. вперше в історії Дніпра» відразу п'ятьох молодих футболістів (чотири з них – Г Литовченко, О. Протасов, В. Кузнецов, В. Лютий – вихованці дніпропетровської школи «Дніпро-75») запросили до першої олімпійської і молодіжної збірної СРСР. «Дніпро» по-чемпіонськи виступив і за кордоном: команда виграла два міжнародних турніри в Марокко. У музейній колекції зберігаються фотографії переможного матчу «Дніпра».

Одинадцятого листопада 1988 р. «Дніпро» вдруге завоював звання чемпіона СРСР (голи: Шахов – 2, Лютий – 1). Це був найвищий тріумф тренера команди Євгена Мефодійовича Кучеревського, який восени 1986 р. прийняв команду, що знаходилася на 11-му місці в турнірній таблиці. У 1987 р. він підняв команду на «срібну» сходинку, а в 1989-му команда здобула Кубок СРСР. Начальником команди був Микола Петрович Філіповський. Двічі під керівництвом Є. М. Кучеревського «Дніпро» виходив у чверть фіналу Кубку європейських чемпіонів. За Кучеревського «Дніпро» став першим госпрозрахунковим футбольним клубом країни, головним спонсором якого виступав завод «Південмаш» [1]. У 1990 р. Всесоюзна тренерська рада на конкурсній основі одноголосно обрала Кучеревського головним тренером збірної СРСР. Однак виконком Федерації футболу СРСР через день затвердив на цій посаді Бишовця [2]. Із грудня 2001 р. Кучеревський знову став тренером «Дніпра».

Результати «Дніпра» тих років: 1983 р. – чемпіон СРСР, 1984 – 3-тє місце; 1985 – 3-тє; 1987 – 2-ге; 1988 – чемпіон СРСР, 1989 – 2-ге місце та Кубок СРСР чемпіонату СРСР з футболу.

Кращі футболісти «Дніпра»:

– Таран Олег Анатолійович (11 січня 1960 р., м. Орджонікідзе Дніпропетровської обл.) – майстер спорту СРСР, нападаючий «Дніпра» у вищій лізі, зіграв 188 матчів, забив 48 м'ячів. Чемпіон СРСР (1983), срібний призер (1987), бронзовий призер (1984, 1985), кращий футболіст СРСР 1983 р., володар Кубку СРСР (1986). Перший матч у «Дніпрі» 26 березня 1983 р. Останній матч 18 листопада 1994 р. Займався тренерською роботою до 2010 р.;

– Геннадій Литовченко (11 вересня 1963 р., Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл.) – заслужений майстер спорту (1988), вихованець дніпропетровської СДЮСШ «Дніпро-75». Напівзахисник «Дніпра» (1981–1988), чемпіон СРСР, срібний призер чемпіонатів СРСР (1987, 1988), кращий футболіст 1984 р., сім разів входив до списків 33 кращих футболістів СРСР, виступав за збірні команди СРСР і України, віце-чемпіон Європи (1988). З 1996 р. на тренерській роботі;

– Олег Протасов (4 лютого 1964 р., Дніпропетровськ) – заслужений майстер спорту (1988). Вихованець дніпропетровської СДЮСШ «Дніпро-75». Нападаючий «Дніпра» (1982–1987), у командах «Динамо» (Київ), «Олімпіакос» (Греція), «Верія» та інших до 1999 р. Чемпіон СРСР (1983, 1990), срібний призер чемпіонатів СРСР (1987, 1988), володар «Срібної бутси» французького щонедільника «Франс Футбол». Кращий бомбардир чемпіонатів СРСР (1985, 1987, 1990) («Динамо» Київ»);

– Володимир Лютий (26 квітня 1962 р., Дніпропетровськ) – вихованець дніпропетровської СДЮСШОР-75 (тренер Б. Подорожняк), напівзахисник атакуючого плану «Дніпра» (1981–1989), 225 матчів, 49 голів. Чемпіон СРСР (1983, 1988), срібний призер першості СРСР (1987, 1989), бронзовий призер (1984, 1985), володар Кубка СРСР (1989). Чемпіон Олімпійських ігор 1988 р. в Сеулі, заслужений майстер спорту. З 1989 р. проживає в Німеччині, де виступав за команди Бундеслиги, серед яких «Шальке-04», і клуби нижчих ліг [5]; також: Сергій Краковський; Андрій Ділай; Олександр Лисенко; Антон Шох – капітан «Дніпра», чемпіон СРСР (1988), володар Кубка СРСР (1989) – забив переможний, м'яч («Дніпро» виграв Кубок у боротьбі з московським «Торпедо» з рахунком 1:0); Олександр Лисенко; Вадим Тищенко – чемпіон Олімпійських ігор 1988 р. в Сеулі; Микола Кудрицький (трагічно загинув); Костянтин Єременко – нападаючий «Дніпра» (1986–1988) (дубль), вихованець дніпропетровської СДЮСШ «Дніпро-75», став неперевершеним майстром міні-футболу Росії, трагічно загинув [3].

Після бурхливих подій 1991 р., розвалу Радянського Союзу, уже в незалежній Україні був створений свій чемпіонат, де «Дніпро» стартував у вищій лізі. Старт видався досить удалим, команда завоювала бронзову медаль, посівши 3-тє місце. А в другому чемпіонаті України ФК «Дніпро» мав змогу стати чемпіоном, але поступився київському «Динамо» і посів 2-ге місце. Далі результати в першості виглядають таким чином: із 1994 по 2010 р. футбольна

команда «Дніпро» посідала 3-тє (1995, 1996, 2001, 2004), 4-тє (1994, 1997, 1998, 2003, 2005, 2007, 2008, 2010), 6-тє (2002, 2006, 2009), 11-тє (2000), 12-тє (1999) місця.

У 2006 р. збірна команда України з футболу в Чемпіонаті світу ввійшла до вісімки найсильніших футбольних команд. Чотири футболісти з «Дніпра» – Коноплянко, Ротань, Русол, Назаренко – грали у складі збірної команди України з футболу 2006 р. У музеї зберігається сувенірний футбольний м'яч Чемпіонату світу з футболу 2006 р.

У 2008 р. в історії «Дніпра» сталася ще одна важлива подія: було відкрито новий, сучасно обладнаний стадіон «Дніпро-Арена». Його побудовано на місці старого стадіону «Металург»; він дуже схожий на стадіон німецького клубу «Боруссія». Генеральний замовник будівництва – футбольний клуб «Дніпро» (президент – Ігор Валерійович Коломойський), генеральний підрядник – німецька фірма «Гохтайн». 14 вересня 2008 р. відбулося урочисте відкриття стадіону. 10 жовтня 2009 р. тут було проведено відбірковий матч Чемпіонату світу з футболу між національними збірними України й Англії, який закінчився перемогою збірної України – на 29-й хвилині Сергій Назаренко (гравець «Дніпра») забив гол. Це була історична перемога збірної України над командою із топ-п'ятірки кращих збірних команд світу. У музеї є фотографії, квитки, програми відкриття стадіону «Дніпро-Арена», фотографії футбольних матчів ветеранів чемпіонського складу 1983 р. команди «Дніпро» з московською командою «Спартак» та ветеранів другого чемпіонського складу 1988 р. – «Дніпро» проти київського «Динамо».

У грудні 2011 р. дніпропетровському футболу виповнилося 100 років. Про цю подію розповідають музейні експонати – фотографії урочистого святкування, вимпели, спортивні медалі. Футбольна команда «Дніпро» була і є візитною карткою Дніпропетровщини. У складі команди – сильні гравці, які повернуть славу «Дніпру». Футбольних полів на Дніпропетровщині два – «Дніпро-Арена» та «Метеор». Стадіон «Трудові резерви» передано Кабміном України на баланс Обласної Ради. Планується відкрити музей історії футболу в регіоні та експозиції, які будуть присвячені видатним спортсменам Дніпропетровщини. У рамках комплексної стратегії розвитку регіону діють футбольний манеж у Дніпропетровську і два футбольних поля зі штучним покриттям у Кривому Розі й Нікопольському районі. Функціонують два стадіони в селищах Гаври-

лівці та Братському Покровського району, 11 сучасних футбольних майданчиків, 7 майданчиків зі штучним покриттям для занять ігровими видами спорту і понад 50 майданчиків із тренажерним обладнанням у містах і районах області. У Дніпропетровську будуватиметься футбольне поле в Молодіжному парку, у проєктах – ще два футбольних поля на лівому березі міста.

Бібліографічні посилання

1. **Азаркин А.** Его величество футбол / А. Азаркин. – Днепропетровск, 2003.
2. **Косый А. И.** «Днепр» – чемпион / А. И. Косый // Днепр вечерний. – 2008. – 19 дек. ; 2009. – 3, 7, 14, 21 янв. ; 2010. – 7, 14, 21 февр. ; 14, 20 марта ; 4, 18 апр. ; 6, 27 июня ; 7, 14 июля ; 4 авг. ; 16 сент.
3. **Емец В. А.** Золотой сезон «Днепра» / В. А. Емец, Г. А. Жиздик, А. Н. Косый. – Днепропетровск, 1984.
4. **Лапин А.** Команда молодости нашей / А. Лапин. – Днепропетровск, 1996.
5. **Лапин А.** Футбольное досье. Екатеринослав – Днепропетровск. 1911–2003 / А. Лапин. – Днепропетровск, 2003.
6. **Москаленко Д.** От «Алькора» до «Днепра». История футбола в Днепропетровске. Кн. 1 (1911–1961) ; кн. 2 (1962–1989) / Д. Москаленко. – Днепропетровск, 2011.
7. Фондове зібрання Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького.

Надійшла до редколегії 17.11.2012 р.